

ЧОМУ ЗАГАЛЬНЕ ПРАВИЛО «ДІЯ ЗАКОНУ В ЧАСІ» НЕ ПОШИРЮЄТЬСЯ НА ЗАХИСТ ДИСЕРТАЦІЙ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Головач Андрій Володимирович

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
академік Національної академії наук вищої освіти,
директор Інституту права,
Донецький університет економіки та права
м. Київ, Україна*

Стаття 58 Конституції України закріплює один з найважливіших загальноновизнаних принципів сучасного права – закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі. Це означає, що вони поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності [1].

Закріплення названого принципу на конституційному рівні є гарантією стабільності суспільних відносин, у тому числі відносин між державою і громадянами, породжуючи у громадян впевненість у тому, що їхнє існуюче становище не буде погіршене прийняттям більш пізнього закону чи іншого нормативно-правового акта.

Принцип незворотності дії в часі поширюється також на Конституцію, яка є Основним Законом держави (Преамбула Конституції України).

Вияток з цього принципу допускається лише у випадках, коли закони та інші нормативно-правові акти пом'якшують або скасовують відповідальність особи (частина перша статті 58 Конституції України) [1].

Однак як сказав наш Президент “Конституція на паузі”.

Дійсно, у період воєнного стану запроваджено фактично скорочення терміну підготовки дисертацій ступеня доктора філософії.

Так, відповідно до абзацу 2 пункту 25 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502) [2], здобувач повинен завершити роботу над дисертацією не пізніше ніж протягом 9 місяців до завершення нормативного строку навчання за акредитованою освітньо-науковою програмою. Це попри те, що до цих змін здобувач мав повні 6 років (4+2) для написання та захисту роботи [3, ст. 23].

Чому було скорочено строк написання роботи та ще й в період воєнного стану залишається не зрозумілим.

Для науковців важливим є той момент, що для аспірантів, які вступили до аспірантур до моменту оприлюднення постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 суттєво знижено строки написання наукової роботи [3, ст. 23].

Тобто зміни, які фактично запроваджено з 01.04.2024 вже безпосередньо стосуються зазначених аспірантів, які на підставі пунктів 10 та 12 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 [1] розраховували на те, що мають можливість підготувати і захистити дисертацію не тільки протягом 4 років навчання в аспірантурі, а й ще двох додаткових років за наявності поважних причин.

Література

1. Конституція України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата зверненн 04.03.2025);

2. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в закладах вищої освіти (наукових установах), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502): електронний ресурс: https://ips.ligazakon.net/document/view/kp160261?an=15&ed=2023_05_19 (дата звернення 04.03.2025);

3. Боровик Л.А. Щодо термінів підготовки дисертацій доктора філософії в умовах воєнного стану. *Підготовка дисертацій в умовах воєнного стану: актуальні питання та шляхи їх вирішення* : Міжнародна науково-практична конференція. Науково-дослідний інститут публічного права, 28 вересня 2024 р. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. – 176 с. С. 23-25.